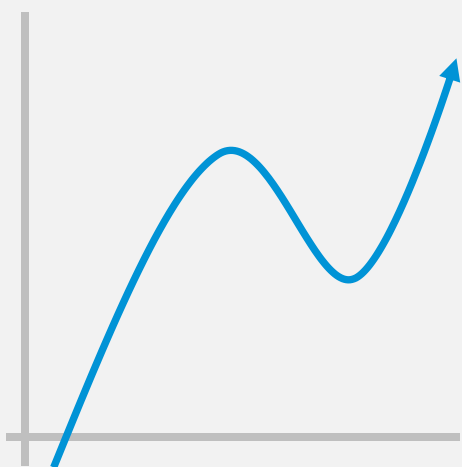

SVAZ PRŮMYSLU A DOPRAVY
ČESKÉ REPUBLIKY

SPOLEČNÉ ŠETŘENÍ SP ČR A ČNB V NEFINANČNÍCH PODNICÍCH

VÝSLEDKY ŠETŘENÍ ZE 4. ČTVRTLETÍ 2023

AUTOŘI: MILAN KLEMPÍŘ, BOHUSLAV ČÍŽEK, ANNA NOVOTNÁ

Zpracováno Svazem průmyslu a dopravy ČR na základě společného šetření
mezi nefinančními podniky Svazu průmyslu a dopravy ČR a České národní banky

Výsledky šetření - bariéry růstu přetrvávají, firmy stále vyhlíží nejistoty

Šetření mapuje situaci ve čtvrtém čtvrtletí 2023 a očekávání respondentů zejména pro letošní rok. Výsledky dokládají přetrvávající nejistotu firem do budoucna. Jednou z hlavních bariér růstu v závěru roku 2023 byla nízká poptávka, a to jak domácí, tak zahraniční. S tím souvisí i výhled zakázek na první polovinu roku, který je v záporných hodnotách. Slabý stav poptávky a zakázek se odrazil i na nízkém využití kapacit firem v posledním čtvrtletí.

Za další závažné bariéry růstu se řadí dopady předešlého nárůstu cen materiálů a surovin, vysoké ceny energie a nedostatek pracovní síly. Nadějnější jsou očekávání investic ze strany firem.

Hlavní bariéry růstu dle šetření a jejich vývoj ve sledovaném období oproti situaci rok předtím přibližuje níže uvedené srovnání.

Bariéry růstu	Vnímání respondentů ve sledovaném období	
	4. čtvrtletí 2022	4. čtvrtletí 2023
Nedostatečná poptávka - tuzemsko	zlepšení 16 %	zlepšení 14 %
	zhoršení 23 %	zhoršení 28 %
Nedostatečná poptávka - zahraničí	zlepšení 16 %	zlepšení 10 %
	zhoršení 19 %	zhoršení 24 %
Ceny materiálů a surovin	zlepšení 2 %	zlepšení 12 %
	zhoršení 74 %	zhoršení 41 %
Ceny energie	zlepšení 1 %	zlepšení 10 %
	zhoršení 74 %	zhoršení 47 %
Vysoké náklady na práci	zlepšení 0 %	zlepšení 1 %
	zhoršení 52 %	zhoršení 39 %
Nedostatek kvalifikované pracovní síly	zlepšení 5 %	zlepšení 5 %
	zhoršení 33 %	zhoršení 26 %

Firmy v šetřeních vyjadřovaly, jak vnímají stávající situaci v porovnání oproti situaci rok předtím. Tj. např. koncem roku 2022 se jednalo o konec roku 2021. Poslední čtvrtletí loňského roku naopak srovnávalo stav vůči poslednímu čtvrtletí roku 2022. Zdroj: společné šetření SP ČR a ČNB mezi nefinančními podniky

Společné šetření SP ČR a ČNB

Unikátní společný projekt významné mezinárodně uznávané měnové instituce a nejvýznamnějšího zaměstnavatelského Svazu v ČR. Pravidelné čtvrtletní šetření zahrnuje aktuální informace od firem, jejich očekávání, faktory a bariéry, stav podnikatelského prostředí.

Za 4. čtvrtletí 2023 se šetření zúčastnilo 152 respondentů. Databáze výsledků dostupná na webu ČNB [zde](#).

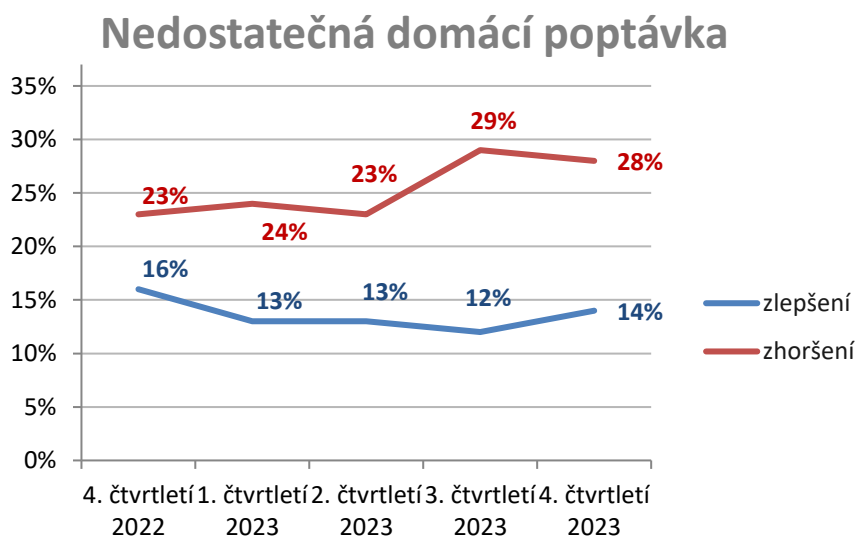
Autoři: Milan Klempíř, Bohuslav Čížek, Anna Novotná

VÝSLEDKY PODROBNĚ

1. Nízká poptávka a pesimistický výhled zakázek

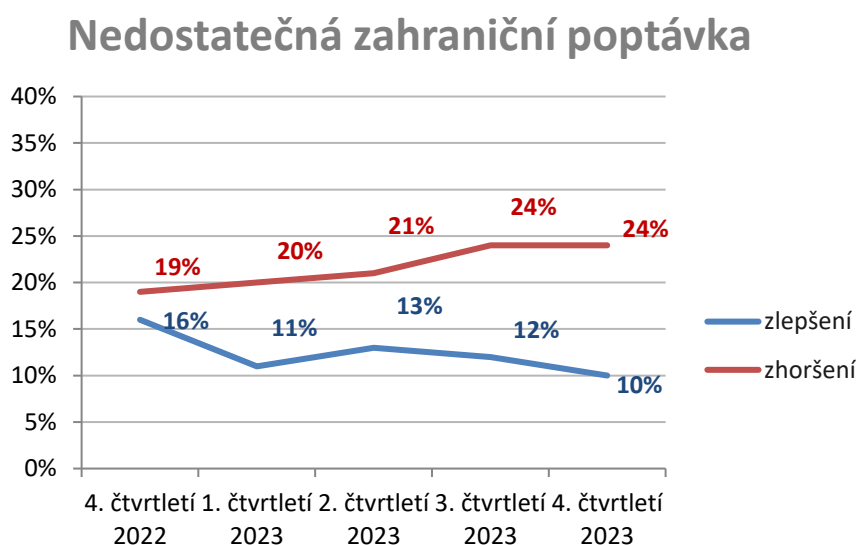
„Vnímání poptávky ze strany firem se zhoršuje již více než rok. Omezená koupěschopnost daná mimo jiné dopady předešlé vyšší míry inflace či cenami energie je patrná napříč EU.“

Respondenti v šetřeních SP ČR a ČNB poukazují od druhé poloviny roku 2022 na oslabování domácí poptávky, což dokládá mj. níže uvedený graf. Mezi dotazovanými převládá již poněkolkáté po sobě pocit zhoršení oproti výchozí situaci rok předtím.

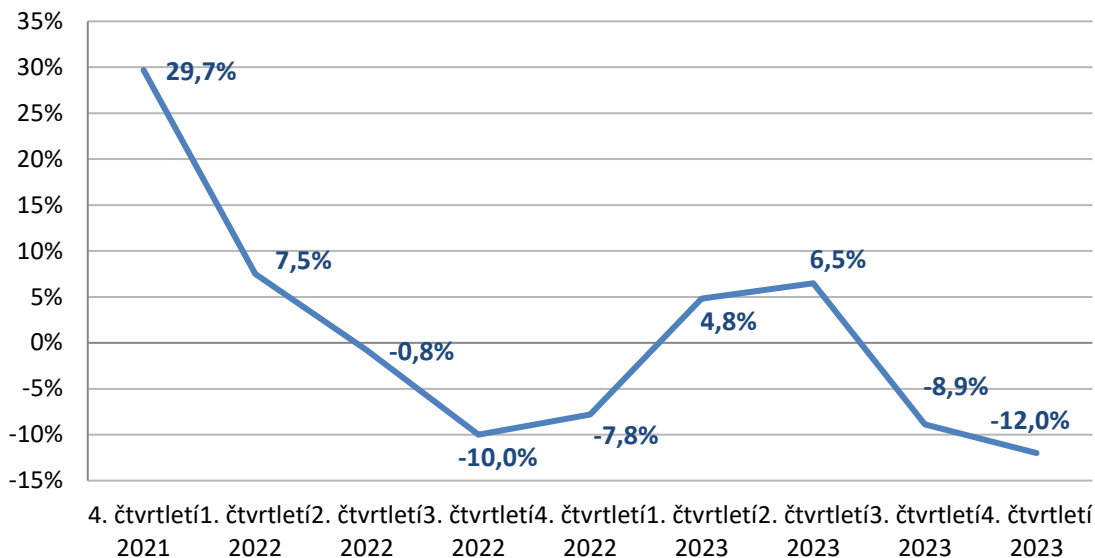
Zdroj: šetření SP ČR a ČNB (pokud dále není uvedeno jinak, jedná se o grafy z těchto šetření)

Stejný trend je bohužel patrný i v případě zahraniční poptávky a zrcadlí nepříliš příznivou ekonomickou situaci u našich hlavních obchodních partnerů, zejména v Německu (bližší informace viz Box 1). Místní firmy se potýkají s nižší koupěschopností odběratelů, což se odráží v poklesu produkce.

Stejně jako výsledky hodnocení stávající poptávky je v záporných hodnotách také predikce zakázek na dalších 3-6 měsících. Na začátku minulého roku sice podniky očekávaly částečné oživení a zlepšení situace, výhled byl ale v průběhu loňska postupně revidován a sentiment firem v závěru roku skončil spíše pesimisticky

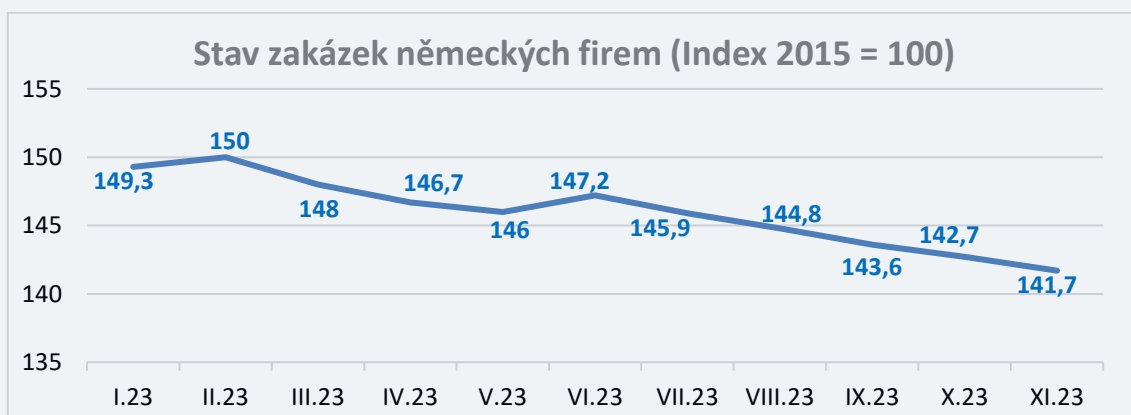
Očekávání zakázek na dalších 6 měsíců - vážené saldo

Slabá poptávka a snížené zakázky jsou ovlivněné dopady předešlého zvýšení spotřebitelských cen a propadem reálných mezd, nízkým spotřebitelským sentimentem a obecně horší ekonomickou situací v celé EU. Částečné zlepšení poptávky v tomto roce by ale mohla přinést vyšší cenová stabilita (vlivem poklesu inflačních tlaků) a očekávání mírného hospodářského oživení u našich hlavních obchodních partnerů.

BOX 1 Česko ovlivněno i slabšími zakázkami v Německu

- Ochlazení ekonomického vývoje se promítá do úbytku zakázek i u našich zahraničních partnerů, zejména v Německu.
- S nižší poptávkou se německé firmy potýkají již od poloviny roku 2022, stejně jako jejich české protějšky. Dle údajů německého statistického úřadu klesaly průmyslové zakázky firem de facto po celý loňský rok.

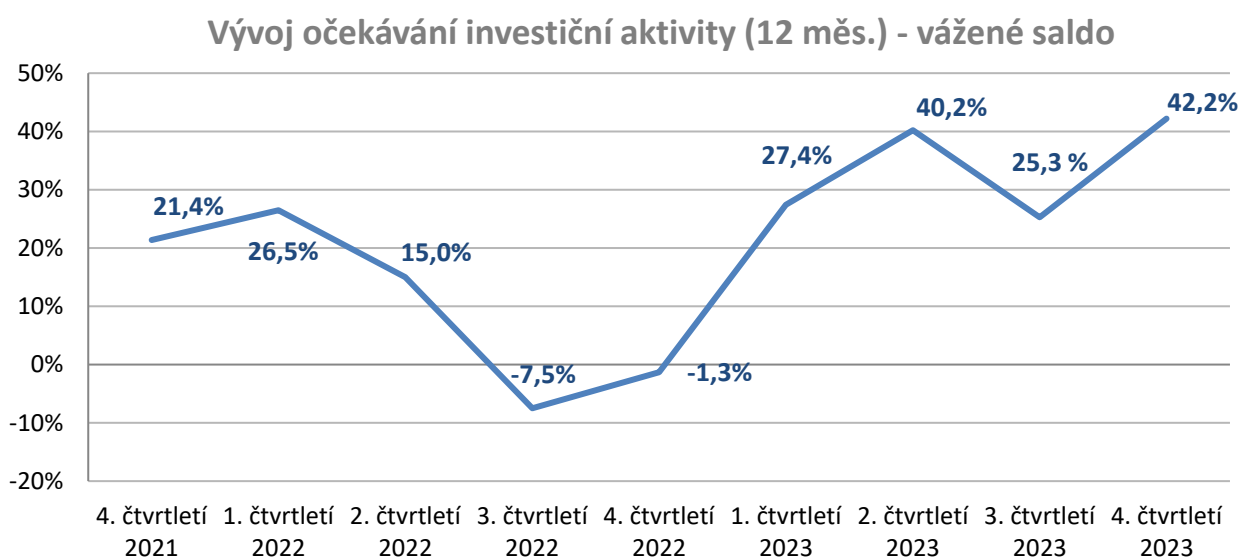

Zdroj: Německý statistický úřad, destatis.de, dostupné údaje k 13. 2. 2024

2. Investice porostou

„Očekávání investic je poměrně optimistické, řada podniků si uvědomuje jejich důležitost pro svůj dlouhodobý rozvoj. Růstový výhled ale pramení z nízké srovnávací základny. Ukazatel navíc nehovoří o míře tohoto růstu.“

Očekávání investic pro letošní rok patří mezi „příznivější“ výsledky šetření, kde vážené saldo očekávání vývoje investiční aktivity na dalších 6-12 měsíců (tj. cca na celý letošní rok) je výrazně kladné. Pozitivní predikce investic ale vychází i z nižší základny na přelomu roku 2022 a 2023. V kontextu vývoje zakázek je třeba být opatrný ohledně objemu investic, který tento ukazatel přímo nesleduje.

Podniky si v době vysokých cen energie a zelené transformace uvědomují nutnost investic pro svůj dlouhodobý rozvoj. To jim ale neusnadňuje například slabá poptávka či v mezinárodním srovnání vyšší ceny energie. I přes dílčí stabilizaci cen elektřiny a plynu či postupný pokles inflačních tlaků zůstávají nejistoty ohledně budoucího vývoje či stability dodávek vstupů. Růstovému trendu investic může dále pomoci nabíhající podpora z evropských fondů či snižování úrokových sazeb ze strany ČNB, byť konkrétní důsledky se v ekonomice projevují se zpožděním.

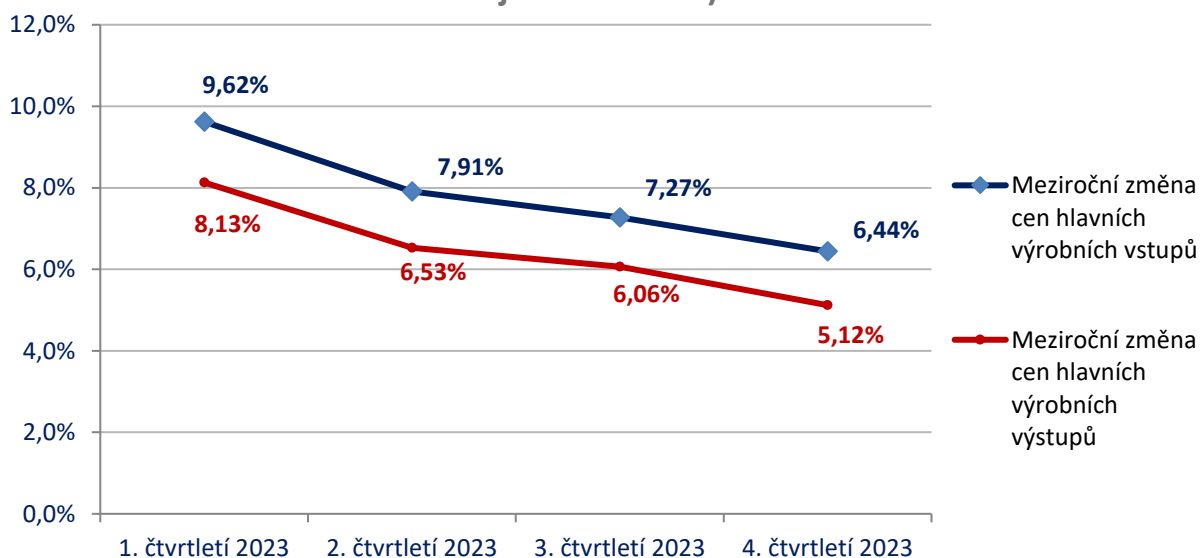
3. Inflační očekávání přetrvávají

„Inflační tlaky rychle klesají, obavy z růstu cen ale stále přetrvávají. Odhady podniků mohou být často spíše pocitovým vnímáním s ohledem na dosavadní vývoj, nicméně jsou varovným signálem pro budoucí cenovou stabilitu.“

Šetření z kraje roku dokládá stále poměrně vysoká inflační očekávání, ačkoliv se již delší dobu snižují inflační tlaky v ekonomice. Podniky v horizontu 1 roku očekávají nárůst spotřebitelských cen o 5,84 % a v horizontu 3 let očekávají stále relativně vysoký meziroční růst o 4,93 %.

Inflační očekávání je patrné také z odhadu růstu cen výrobních vstupů a výstupů. V ročním horizontu očekávají firmy zvýšení cen vstupů o 6,44 % a výstupů o 5,12 %. Vzhledem k očekávaným hodnotám letošní průměrné míry inflace poblíž tzv. běžných hodnot se jedná o poměrně vysoká čísla. Je navíc patrné, že tempo vývoje očekávání v posledních šetřeních výrazně zpomalilo na určitých hodnotách a příliš neklesá. Jak ale ukazuje reálný vývoj cen na začátku roku 2024, očekávání jsou ovlivněna vnímáním z posledních let.

Očekávání vývoje cen výrobních vstupů a výstupů (v horizontu jednoho roku)

Pokles inflace v reálné ekonomice je totiž výrazně rychlejší. V druhé polovině loňského roku klesl meziroční růst spotřebitelských cen na jednociferná čísla a v letošním roce se očekává průměrná míra inflace okolo 3 %. Dynamika cen průmyslových výrobců se koncem loňska dostala v podstatě až na minimální hodnoty kolem 1 %, ovlivněná mj. poklesem cen některých komodit.

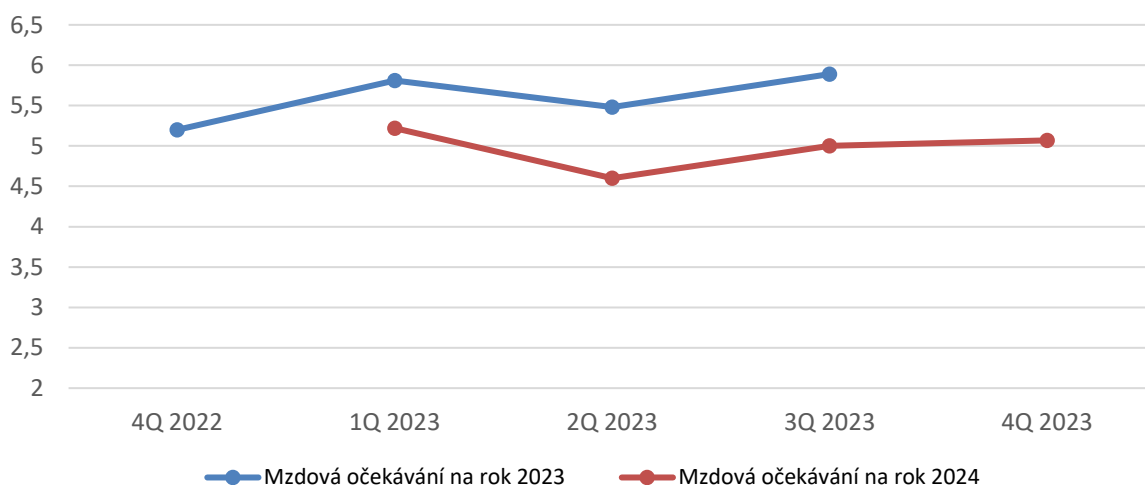
V tomto kontextu působí výhled firem v šetření poměrně pesimisticky a nevysílá dobré signály o cenové stabilitě, neboť samotná inflační očekávání mohou tlačit ceny finálních produktů nahoru. Dopad na celkovou inflaci by však neměl být příliš výrazný, zejména z důvodu slabé poptávky.

4. Dlouhodobý nedostatek zaměstnanců či inflační očekávání nadále tlačí na růst mezd

„Navzdory nepříliš příznivé ekonomické situaci má Česko jednu z nejnižších měr nezaměstnanosti v EU. Firmy se i přes určité zmírnění tlaků na trhu práce dlouhodobě potýkají s nedostatkem kvalifikované pracovní síly a považují to za jednu ze zásadních překážek jejich dalšího rozvoje.“

Dlouhodobý nedostatek zaměstnanců má vedle inflačních tlaků a předešlého propadu reálných mezd významný vliv i při mzdovém vyjednávání. Očekávaný nárůst mezd v letošním roce je ze strany firem okolo 5,07 %, přičemž odhady podniků jsou proti reálné situaci často podhodnoceny.

Vývoj mzdových očekávání firem na roky 2023-2024 (v %)

Ve výše uvedeném grafu je zřejmé, že mzdová očekávání se za celý loňský rok udržovala na podobné výši. České firmy si mj. uvědomují, že je nutné udržet si kvalifikované zaměstnance, neboť je velmi těžké a nákladné najít si nové. Dle aktuálních údajů totiž v české ekonomice stále chybí okolo čtvrt milionu potenciálních pracovníků. Je však třeba opatrnosti, nynější ekonomická stagnace a snižování výkonu některých průmyslových odvětví mohou v následujících měsících vyústit naopak ve zvýšení nezaměstnanosti.

BOX 2 – Řešení nedostatku zaměstnanců

- **Mobilizace vnějších zdrojů** – v důsledku nedostatku tuzemských zaměstnanců potřebují firmy nadále nabírat pracovníky i z dalších zemí. Potýkají se ale s řadou administrativních překážek. SP ČR požaduje, aby vláda usnadnila nábor zahraniční pracovní síly.
- **Mobilizace vnitřních zdrojů** – od motivace seniorů k participaci na trhu práce až po dřívější návrat do zaměstnání žen z mateřské a rodičovské dovolené, který je často omezen nedostatkem předškolních zařízení. Součástí by mohlo být i efektivnější využití zaměstnanců snížením počtu zaměstnanců státní správy.
- **Úspora zaměstnanců** - překážky spojené s náborem kvalifikovaných pracovníků a vysokými mzdovými náklady motivují firmy k automatizaci a digitalizaci. Česko však stále v této oblasti spíše zaostává. Pomoci by mohly po vzoru sousedního Polska daňové odpočty na robotizaci.
- **Modernizace zákoníku práce** – revize vybraných institutů, digitalizace agendy pracovněprávních vztahů s cílem reagovat na potřeby trhu práce, změny ve struktuře firem, organizaci práce, aj.

5. Shrnutí ekonomické situace nad rámec šetření

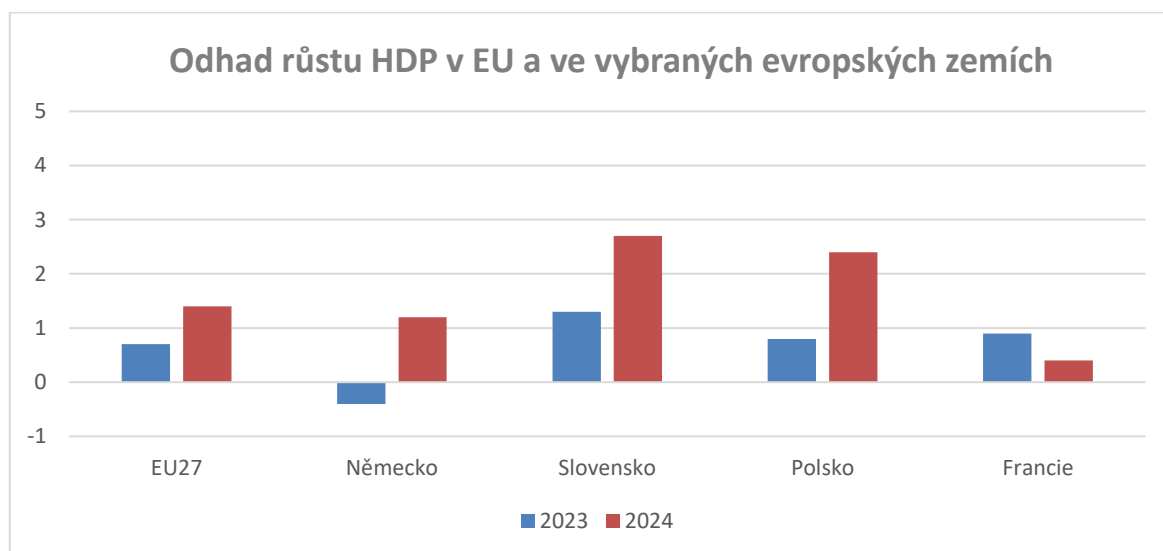
„Ekonomika loni uvízla v podstatě na hraně stagnace a mírné recese, řadě sektorů průmyslu klesala meziročně produkce i zakázky. Firmy i v letošním roce očekávají náročné období. Potýkají se s důsledky předešlého nestabilního vývoje cen vstupů, s drahými cenami energie v mezinárodním porovnání či s vysokými mzdovými náklady, kde promítání těchto nákladů limituje nedostatečná poptávka a tedy i omezenější ochota zákazníků akceptovat dražší ceny,“ komentuje Bohuslav Čížek, ředitel Sekce hospodářské politiky SP ČR.

„Celkově slabá poptávka je zřejmá kromě společného šetření také z posledních výsledků nových zakázek v průmyslu, jejichž hodnota meziročně reálně klesala. Firmy se zároveň musí vypořádat s obvyklými překážkami spočívajícími např. v nedostatku pracovní síly. Příliš pozitivní není ani ekonomický výkon u našich hlavních obchodních partnerů, zejména Německa. České hospodářství by se letos mělo odrazit ode dna, ale zotavení bude pozvolné,“ doplňuje Milan Klempíř, ekonom-analytik SP ČR.

„Abychom se mohli vrátit k dlouhodobému růstu, je nutné zahájit zásadnější reformy. Od komplexního snížení byrokracie, dalšího zjednodušení povolovacích procesů, až po vyšší flexibilitu pracovního práva nebo vyšší podporu inovací,“ dodává Bohuslav Čížek

Výsledek HDP za minulý rok je záporný (- 0,4 %), průmyslová produkce a zakázky poklesly. Poptávka a nálada firem nejen u nás, ale i v EU není příliš příznivá a předstihové indikátory typu např. Indexu nákupních manažerů očekávají další snížení zakázek.

Určité zlepšení může přinést očekávané snížení inflačních tlaků a vyšší cenová stabilita u nás i v zahraničí. To podpoří opětovný růst reálných mezd a bude stimulovat vyšší spotřebu domácností. Zároveň se letos očekává mírné oživení hospodářského růstu v eurozóně, což bude mít příznivý vliv i na českou ekonomiku.

Zdroj: Konfederace evropského podnikání BusinessEurope

Optimistická očekávání se ale posouvají spíše do budoucna a nejbližší měsíce nebudou pro firmy jednoduché. Zejména se jedná o řadu energeticky náročných oborů zpracovatelského průmyslu, které snižují svůj výkon již více než rok v řadě. Letos očekáváme, že se postupně podaří ekonomiku vrátit do mírně kladných hodnot růstu HDP, zůstáváme však v predikcích nadále opatrní.

PŘIDEJTE SE K ŠETŘENÍ

Ojedinelá spolupráce

Od roku 2011 provádí Svaz průmyslu a dopravy ČR (SP ČR) ve spolupráci s Českou národní bankou pravidelná čtvrtletní šetření. Respondenty jsou podniky z nefinančního sektoru, jejichž struktura je vybrána tak, aby odrazila strukturu české ekonomiky.

Chcete se zapojit?

Svůj zájem sdělte prosím pracovníkům ČNB zodpovědným za statistické šetření na e-mail Setreni@cnb.cz, tel.: 224 414 398, kde Vám poskytnou podrobnější informace k obsahu šetření a ke způsobu vyplňování statistického dotazníku.

Šetření nabízí obrázek o aktuálním stavu a očekávaném vývoji podnikatelského prostředí jak z pohledu vnitřních, tak i vnějších podmínek.

Využití

Šetření Svazu průmyslu a dopravy ČR a České národní banky využívá jako základ pro prosazování zájmů zaměstnavatelů a podnikatelů. Přidanou hodnotu vytváří pohled samotných podniků, na jehož základě může být argumentace věcnější a silnější.

Výsledky pomáhají: *Poskytnout signály o budoucím vývoji a situaci v podnikové sféře ekonomiky; Varovat před možnými problémy, poukazovat na slabá místa a rizika; Při tvorbě makroekonomické prognózy ČNB pro účely měnové politiky.*

